

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Васютинська Л.А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, фінансів і бізнес-технологій
Національного університету «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Бутенко Т.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, фінансів і бізнес-технологій
Національного університету «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Становище на ринку освітніх послуг у сфері вищої освіти в Україні є досить напруженим. Причини такого положення пояснюються цифровізацією навчання, підвищенням вимог до якості освіти, інтеграцією в європейський освітній і дослідницький простір та ін.

Українські заклади вищої освіти в умовах недостатнього фінансування з державного бюджету повинні шукати нові джерела фінансового забезпечення своєї діяльності для сталого розвитку. При цьому споживачі освітніх послуг потребують якісної освіти, хочуть навчатися у закладах з сучасним матеріально-технічним забезпеченням, мати можливість отримувати практичні знання та навички, жити в комфортних гуртожитках тощо.

Конкурентоспроможність закладів вищої освіти (ЗВО) – це здатність створювати й надавати якісні освітні послуги за наявності потужного ресурсного потенціалу з використанням сучасних маркетингових технологій, здійсненням масштабної профорієнтаційної роботи серед абітурієнтів з метою забезпечення економічного й соціального ефектів від господарської діяльності [1, с. 165].

У сфері вищої освіти, сучасні ЗВО конкурують за інтелектуальні ресурси, студентів, національні та глобальні рейтинги, причому конкуренція є важливою складовою їх розвитку [2, с. 199].

За таких умов українські ЗВО все більше уваги приділяють проблемам управління конкурентоспроможністю.

Управління конкурентоспроможністю ЗВО можна звести до кількох основних етапів:

- 1) прогнозування змін рівня конкурентоспроможності з огляду на кожний напрямок;
- 2) оцінка ефективності вкладень у кожний напрямок;
- 3) ранжирування напрямків за оцінками ефективності;
- 4) прийняття рішень на основі вибору;
- 5) розробка заходів щодо підвищення конкурентоспроможності;
- 6) реалізація запропонованих напрямків;
- 7) підведення підсумків щодо запровадження розроблених напрямків.

Для здійснення конкурентного аналізу та оцінювання ефективності проведених заходів доцільно використовувати систему таких показників:

- частка працевлаштованих випускників ЗВО на протязі календарного року після випуску;
- обсяг науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;
- частка іноземних студентів, які навчаються за бакалаврськими і магістерськими програмами;
- якість фінансового менеджменту;
- рейтинги медіа активності;
- кількість здобувачів на одного науково-педагогічного працівника;
- число публікацій, що індексуються в системах наукового цитування Web of Science, Scopus;
- площа навчально-лабораторних приміщень на одного студента.

Ефективність застосування того чи іншого заходу щодо підвищення конкурентоспроможності може бути розрахована шляхом відношення зміненої оцінки конкурентоспроможності до витрат, які будуть використані для реалізації певного заходу (1):

$$E = \frac{\Delta K}{B}, \quad (1)$$

де E – кількісна оцінка ефективності виконання заходу щодо підвищення конкурентоспроможності ЗВО;

ΔK – різниця оцінки конкурентоспроможності ЗВО до та після використання заходу щодо підвищення конкурентоспроможності;

B – витрати, спрямовані на реалізацію заходу.

Відповідно до наведених показників можна запропонувати такі заходи підвищення конкурентоспроможності ЗВО:

- встановлення партнерських відносин з підприємствами та організаціями, а також укладання договорів щодо проведення практики для студентів з перспективою їх подальшого працевлаштування;
- участь ЗВО у різноманітних заходах, які сприяють працевлаштуванню випускників: ярмарки вакансій, виставки, конференції та семінари з проблем працевлаштування тощо;

- прозорість наукових досліджень з метою ЗВО на світовий рівень з НДДКР;
- підвищення правової культури або формування і додержання академічної етики;
- заохочення творчої ініціативи, оплата участі у програмах навчання та підвищення кваліфікації;
- забезпечення соціальним пакетом та страхуванням життя та здоров'я робітників ЗВО;
- запровадження програм з обміну студентами;
- організація форумів та конференцій з подальшим встановленням тісної співпраці з учасниками;
- інноваційні напрями розвитку фінансового менеджменту: фінансовий бенчмаркінг, освітні кредити, аутсорсинг, фандрайзинг та ін.;
- залучення приватних інвестицій для сталого розвитку ЗВО;
- диверсифікація джерел фінансування;
- підвищення ефективності використання фінансових коштів;
- взаємодія зі ЗМІ;
- розробка і підтримання офіційного сайту ЗВО;
- комунікації ЗВО у соціальних мережах для залучення цільових аудиторій та взаємодія з ними;
- організація event-заходів;
- відмова від неперспективних спеціальностей та напрямів підготовки;
- використання цифрових технологій в процесі підготовки здобувачів;
- модифікація навчальних планів (укрупнення та стандартизація дисциплін з різних напрямків);
- публікація статей і монографій у співавторстві з закордонними фахівцями;
- створення центру розвитку публікаційної діяльності.

Конкурентоспроможній ЗВО має розвиватися як інноваційна підприємницька структура.

Досвід університетів світового класу переконує, що саме підприємництво допомогло їм не тільки посилити свої позиції на ринку освітніх послуг, але й стати важливими для суспільства. Відповідно до рекомендацій висвітлених у «Boosting Open Innovation and Knowledge Transfer in the European Union» для цього необхідно [3]:

- поставити трансфер знань та технологій у пріоритет;
- заохочувати інноваційні бізнеси, хаби і майданчики;
- робити університети підприємницькими;
- розумно фінансувати екосистему.

В Україні для того, щоб ЗВО набули підприємницького статусу, потрібно модернізувати національну інноваційну екосистему для їх інтеграції, адже саме держава має стати об'єднувачем всіх елементів цієї системи.

Список використаних джерел:

1. Наволокіна А.С. Теоретичні підходи до формування конкурентоспроможності закладів вищої освіти. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 3. С. 164–173.
2. Труніна І.М., Білик М.Ю. Управління конкурентоспроможністю закладів вищої освіти. *Центрально-український науковий вісник. Економічні науки*. 2020. Вип. 5(38). С. 197–206.
3. Boosting Open Innovation and Knowledge Transfer in the European Union. European Union. 2014. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5af0ec3a-f3fb-4ccb-b7ab-70369d0f4d0c> (дата звернення: 02.05.2023).